

ведалі палякаў як ляхаў — гэтае імя суадносілася зь лядам. *Ляхі* — насельнікі вольных ад лесу прасьцягаў — *лядаў*. Людзі зь ляскага краю сяліліся ў нас яшчэ да Крэўскае уніі. І нашыя продкі ведалі, па чым пазнаць такога чалавека. Казалі: *па тым, што на чэраве ў ляха бляха*. І прыглядаліся, і вучыліся ў ляхаў, напрыклад, у тых мазурскіх буднікаў, якія прыйшлі ў наш край на лясны промысел і асталяваліся на Палесьсі. А польская мова, займеўшы на нашай зямлі правы, насычалася сокамі мовы беларускае... І з польскім уплывам прыбаўлялася ў нас палякаў. Аднак і даўней, і ў новыя часы нямала палякаў парабілася зь беларусаў. У XX стагодзьдзі мэтады былі або адміністрацыйныя, або касьцёльныя. „*Будзь паляк, як людзі, інакш — дрэнна будзе*“, — у вершы Вінцука Адважнага крычыць гэтак жонка мужу — у заходнебеларускай вёсцы за польскім часам ідзе перапіс... Пасьля вайны, прарэджаныя савецкімі высылкамі, колішнія польскія грамадзяне двойчы масава выяжджалі ў Польшчу. Колькі сярод тых рэпатрыянтаў было беларусаў, якія між двух камуністычных рэжымаў выбіралі польскі, ніхто дакладна ня скажа...

Гавораць, што чалавек, які ня ведае гісторыі, асуджаны на тое, каб перажыць яе зноў. На шчасьце, у раскіданых па краіне даўнейшых шляхецкіх вёсках нярэдка сустрэнеш людзей, якія, цэнячы сваю польскасць, памятаюць пра беларускую Бацькаўшчыну й не забываюцца на клопат сваіх пачцівых папярэднікаў — стаяць за сваю й за нашую свабоду.

Паляндвіца

Сяржук Сокалаў-Воюш

Клясычны беларускі стол. На ім, сярод іншага, бульба, хлеб, капуста, кілбасы. Асаблівае месца на гэтым stole займае *паляндвіца*, *паляндрыца* альбо *паляндзьвіца*. Той, хто аднойчы скаштаваў хоць бы скрылёк гэтага чырванаватага вэнджанага ці сеўранага, або, як цяпер кажуць, вяленага мяса, той пры наступнай нагодзе абярэ яго за сталом у ліку першых.

У жыцці беларусаў *паляндвіца* заўсёды адыгрывала адну істотную ролю. Яна стаяла ў ліку тых нешматлікіх прадуктаў, якія былі і на магнацкім, і на шляхецкім, і на сялянскім сталах. Вось толькі багацейшыя мелі яе, калі хачелі, а бяднейшыя — на сьвята. *Паляндвіцу* найчасцей ужывалі летам. Побач з кіндзюком, сеўранымі кумпякамі і кілбасамі яна лёгка дажывала да наступных Калядаў, калі зноў рэзалі вепрука, бралі паляндвіцу, салілі, націралі чоснакам, перцам ды іншымі духмянасьцямі, абвязвалі палатном і вешалі ў сухім месцы...

Паляндвіца — адзін з тых рэдкіх прадуктаў, які, патрапіўшы на гарадзкі расейскі стол, не губляў свайго беларускага імя. Чаму? Бо ніхто з нашых усходніх суседзяў гэткага ласунку папросту ня робіць. Відаць, таму памыліўся аўтар „Этымалогічнага слоўніка расейскай мовы“ Макс Фасмэр, які напісаў, што *паляндвіца* робіцца зь ялавічыны.

Злучыў з правінцыяй сталіцу,
На стол паклаўшы *паляндвіцу*, —

напісаў адзін з нашых паэтаў, і да гэтых радкоў, далібог, цяжка нешта дадаць.